

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Preceptoriu[m] Domini Gotscalci Hollen de ordine Heremitarum sancti Augustini

Hollen, Godescalcus

Nurmberge, 1521

VD16 H 4471

Non furtum facies.

urn:nbn:de:hbz:466:1-30748

conscientia. **L**uceat ergo q̄ non lucrentur eas per furtū: rapinam: doli: fallam mercantiam: et sic de alijs. Recitat **C**esarius di. x. ca. xxxix. q̄ in ciuitate metensi q̄dam vrsarius defunctus est: qui cum mortuus esset supplicauit vxori sue: vt crumena in denarijs refertam iuxta eū poneret in sepulchro. Quod cum illa fecisset quāto secretius potuisset: tamē latere nō potuit. Accedētes aliq̄ sepulchrū latēter aperuerūt. Et ecce duos bufones ibi suspicabātur vnum in ore crumene: alterum in illius pectore. Ille denarios de crumena extrahens. Ille suscipiens cordi eius immittebat. Ac si dicerent. Nos pecunia satiabimur cor tuum insatiabile. Quibus visis illi timore percussi fugerunt. Quid putas animam huius pati in inferno: si tam horrenda demonstrata sunt in eius sepulchro. Sexto cōsiderare debēt q̄ diuitie sunt musculi et onera grauiā diligētibus illas. patet **S**apient. xliij. Creature dei facte sunt in tētationem hominū et in maucipulam insipientium. Ideo suis possessoribus valde periculose sunt: quia difficile est eas habere et nō amare. **I**ō dixit ch̄s. Difficile est diuitem intrare in regnum celorum. Non ergo extollant se diuites. Quia dicit sanctus **B**regio. q̄ successus tēporaliū rerum est certum damnationis iudicium. Cuius exemplum patet in illo diuite: de quo narrat in vita sancti **A**mbrosij: qui periit cum tota domo sua et omnibus que habuit. Nota ibidem. Cogitēt etiam paupes qui istas diuitias non habent q̄ debent esse patientes de sufferētia sue paupertatis vt eam libenter sustinere valeant: quasi sit eis medicamentum et purgamentū peccatorū cogitanti illud quod illi diuiti epuloni accidit: quia paupertas est ipsorū purgatorū. **E**sa. xlvij. Elegi te in camino paupertatis. Secundo debent diuitias spirituales acquirere vt in deo sint diuites **A**ugusti. super **J**oan. omel. xxv. Felix est qui bono modo habet aurum in arca: sed felicioz est qui habet deū in conscientia: quia prim⁹ habet q̄d perire potest: sed q̄ deum habet nec perire potest nec ab eo nolente auferri. Tertio paupes debēt considerare pericula diuitū et

incomoda: et sic paupertatis onus facilius sufferre poterunt: quia vbi multi sunt opes ibi multi sunt qui comedunt illas. Nutriūt em̄ histriones et baldos et meretrices. Tales compellūtur sustinere rationem dignitatum vel honoris: vel ipsi sine illis paupes esse possunt. Quarto paupes sunt magis securi ab hostibus. Juxta illud. **L**atētabit vacuus coram latrone viator. Et etiā sunt magis securi in conscientia. Quinto debent cogitare: q̄ ipsorū est regnū celoz. **A**n̄ **A**th̄. v. Beati paupes spū qm̄ ipsorū est regnū celoz. Cogitēt ergo: qualiter **L**azarus in sinum abrae est deportatus: et diues epulo in inferno sepultus: vbi est p̄p̄riū sepulchrū maloz diuitū. Cogitēt etiā quot falsa iuramēta: quot guerre quot inuidie et rancores et discordie fiunt p̄pter bona diuitum.

Non furtum facies.

Sextimo peccant contra illud preceptum falli artifices et mercatores qui sua mercata falsificant. Et tales qui escere non possunt: nisi septies in die decipiant proximum suum. De quibus **F**rancisc. petrar. in li. ij. de reg. vtri. fortu. ca. lxj. Hunc homo hominem decipit: fides exultat: regnat fraus. Sequitur. Nō tanto studio: nec tot laqueis venatores aut aucupes feras aut volucres captant: quot versuti hoies alios quoq̄ simpliciores. Quod si nūq̄ verū fuit nostra etate verissimū monstratur digito: fraudū magi et ille prudentior iudicat qui paratior est ad fallendum. **H**is igitur nō decipi: aut morere: aut fuge hominum cōsortia. **H**ec ille. Tales deciptores sunt sicut vetule turpes: q̄ se curiosius ornāt: ne earū appeat turpitudine abs quilibet eas abhorreret. Sic tales deciptores suas fallacias occultāt: ne ab alijs cognosci valeant. Sunt em̄ tot fraudes in emptione et venditione: q̄ vix aut nunquā fiant sine peccatis mortalibus. vt dicit de peni. dist. v. ca. **Q**ualitas. Difficile inq̄t ca non vbi est inter ementis vendentisq̄ commertis non interuenire pct̄si. Ideo sequit̄ ibidem in capt. nego. ex verbis b̄i **B**regorii. Sunt plura negocia q̄ sine peccat̄ exhibere vix aut nullatenus possunt: sicut cura

Preceptum Septimum

E vel familiaris: procuratio administratio et mercatio. Idē dist. lxxxviii. cap. Eiciens. Ubi dicit. Eiciens dñs ementes et videntes de templo: significauit q̄ mercator nūq̄ p̄t placere deo. Ideo nullus christian⁹ debet esse mercator. Aut si voluerit esse p̄ficiat de sancta matre ecclesia. Et loquitur tibi textus de ipsa mercatione cupiditatis. Sed opponit Chryf. hoc qd̄ Petrus vendidit pisces. et q̄ Paulus fecit artem sceno factoriaz. i. cordas ad papilliones. vt patet Actuum. xviii. Itē Joseph vedit frumenta egyptijs primo pro pecunia: secūdo pro pecoribus et tertio pro terris. Respōdet q̄ duplex est negociatio: scz cupiditatis q̄ prohibet. in. lxxxviii. di. c. Eiciens. Alia est necessitas i cōmunē vtilitatē reipublice: quia vnus indiget re alterius: et dat sibi pecuniam pro re vel rem pro re. Est etiam introducta propter amicitiam et dilectionem inter homines habendam: aut propter bonū virtutis quando indigētia alicuius auxiliū petere compellit: et pietas amore virtutis mutuum daret: et largitas in operib⁹ donum tribueret. Sed iam sunt tot fraudes et fallacie in eumentibus et videntibus propter statum hominis corruptum: q̄ vix aut nūq̄ sine peccato fiūt. Circa quod notādum: q̄ decem modis cōmittit peccatū i emptione et veditio: quos dominus eicit de tēplo eternitatis. i. de regno celoz. Primi sunt qui emunt et vendunt in dominicis et alijs diebus solēnibus. De quibus dictum est sufficiēter in tertio precepto de sanctificatione sabbati. Sermone tertio. Secundi sunt qui in statera et ponderibus delinquunt. De quibus Leuiti. xix. Nolite facere iniquum aliquid i iudicio in regula: id est in vlna: in pondere: in mensura. Statera iusta et equa sint pondera: iustus modius equusq̄ sextarius sit tibi. Ego dominus deus vester. Ideo dicitur Prouerbioz. ij. Apud dominum abominatio pondus et statera dolosa. Unde Michēe. vj. Nunquid iustificabo stateram et sacculi pōdera dolosa: i quibus diuites eorum repleti sunt iniquitate: et habitatores eoz loquuntur mēdactum: et lingua fraudulenta in ore eorum. Sed cōtingit tripliciter fallere aut

decipere i pōdere aut mēsurā. Primo cum habet diuersa pondera: sic q̄ emit ad maius. et vedit ad minus. Cōtra quos dicitur Deute. xxv. Neceat in domo tua modius maior et minor: nec pondus maius et minus. Sequitur. Et multo tēpore viuas. Ergo p̄ oppositum: tales cito moriuntur qui sic decipiunt proximos. Tales etiam torquentur in statera michaelis qui deliquit in statera. Et de illis loquit ius canonicū. extra de emp. et ven. ca. vt mensura. Ubi dicit. Si quis iustas mensuras et iustas pondera lucri cā mutare p̄sumpserit. xxx. dies i pane et aqua peniteat. Secūdo habz fieri si pōdus iustū hz et iustā mēsuram: tñ scīēter male mensurat: vt faciūt pānicide et etiam caupones: q̄ replēt mēsuram spuma: et q̄ dicitū libe supponūt. Recitat Lefarius lib. x. c. xxx. Quin oppido Duyfberg vidua q̄dam ceruisiā braxare atq̄ vēdere solebat. Die q̄dam cū ciuitas casu fuisset incēsa: ipsūm incēdium domū ei⁹ appropinq̄set. Illa iā nō habēs spem i auxilio hūano: ad diuinū cōfugit. Naz omnia sua vasa quibus ceruisiā emptoribus mēsurare solebat: ad ostiū domus cōtra flāmas ponēs in multa cordis sui simplicitate sic orauit: dicens. Dñe deus iustus et misericors: si vnquā alīquem his mēsuris decepi: volo vt domus hec comburat. Si autez feci qd̄ rectū est in oculis tuis: p̄cor iusticiā tuam vt in hac hora respicias miscōiter necessitatē meam: et mihi meeque supellectili parcere digneris. Mira fides femie: et mira dei hūilitas. Is qui dixit. Qua mēsurā mēsi fueritis remetiet vobis. Sic flāma omnia circūita deuorās: a domo ei⁹ compescuit oratiōe: cūctis stupētib⁹ q̄ ignis furēs materiā cremabilē lāberet nec incēderet. Tertio habz fieri cū q̄s iustā habet mēsurā et iusta pōdera: et etiā iuste mēsurat et pōderat: sed tñ facit vt res pōderosior sit tēpore vēditorz: vt qui lānam spargūt aqua: et q̄ vinū cum aqua lymphant: et oleū cū amurca: et ceruisiā cum fece vendūt. De quibus Esa. v. Ne vobis qui dicitis bonū malū: et malū bonum. Vinū tuum mixtū est aqua. Quarto hz fieri si hnt iusta pōdera et iustas mēsuras: et etiā iuste ponderant et mēsurant. Neq̄ etiā est sophē

A rricatū. Hēdūt tñ pegrinis z extraneis ca-
 rius q̄ intraneis. Lōtra quos d̄ extra de
 emp. z vendi. ca. Placuit vt p̄f byteri ple-
 bes suas moneant. Sequit̄. At nō vendant
 carius trāseuntib⁹: q̄ mercatores vendere
 possint. Alioqn̄ ad p̄f byterū. i. ad episcopū
 transeuntes hoc referāt: vt illi⁹ iussu cū hu-
 manitate sibi vendant. Hēu q̄ plures sunt
 qui simplices aduenas valde decipiunt: tā
 mercatores q̄ macellarij: quod suis vicini-
 nis non audent facere. Contra q̄s Exodi.
 xij. Eadem lex erit indigene z colono qui
 peregrinat apud vos. Tales mercatores
 assimilant aranee que facit telam vt capi-
 at muscam. Cū musca venerit in laqueum
 currit ad eam sugendo ipsam. Sic merca-
 tores faciūt telam de mercantia. Et adue-
 niente rustico seu extraneo fugit cito que-
 rens. Quid cupis? Unde es? Respondit.
 De tali villa sum. Et ait. Ille homo sem-
 per solebat mecum emere: z pater tuus bo-
 nus homo fuit: z tunc pugit eum z fugit
 sicut aranea muscam. Tertio fit cum pec-
 cato si tēpore messis vel vindemie tantum
 emunt z sibi congregant: q̄ ceteri compellunt
 ab ipso emere ad libitum suum. Et sic
 quandoq̄ caritiam inducunt: z emūt pro
 paruo precio: z postea vendunt p̄ magno.
 De quibus dicitur in Decretis. xiiij. q. iij.
 capi. Quicumq̄ tempore messis vel vinda-
 mie non causa necessitatis: sed propter cupi-
 ditatē comparat annonā vel vinū. Verbi
 gratia. Pro duobus denariis comparat
 modicum vnum: z seruat vsq̄ dum vendat
 pro denariis quatuor aut amplius. Hoc
 turpe lucrū esse dicim⁹. Sed diceret. Pos-
 sit ne fieri sine peccato? Respondet q̄ sic.
 Primo propter bonum cōmune: sicut Ioseph
 qui emit frumenta tēpore abūdantie:
 vt haberet vnde populo p̄videret tempore
 famis. Secūdo modo si fiat rōnabili pro-
 uidentia: vt si aliquis emat talia: timens ta-
 men q̄ oporteat eum carius emere cum indige-
 rit. Talis em̄ si videat se non indige-
 re: sicut credo si illa frumenta tunc carius
 vendat: non peccat. A fortiori aut̄ non pec-
 cat: si non emat vltra suam necessitatem.
 Tertio modo si emit ex pura pietate vt ipse
 ex lucro venditionis habeat vnde pauper-

ribus prouidere possit: dummodo ita mo-
 derate hoc faciat: q̄ per caritiam cōmunitas
 non ledat. Quarto ne res deponant
 ad alienas nationes: z ne a multis inutiliter
 consumant: z tunc ille tpe necessitatis
 debet ea vendere p̄ iusto p̄cio fm̄ arbitriuz
 gubernantiuz rēpublicā. Quartū sunt
 qui peccant in emendo z vēdendo: q̄ aliud
 ostēdunt z aliud vēdunt: vt sunt illi q̄ occul-
 tant maluz sub bono: z inferi⁹ ponūt id q̄
 deteri⁹ est: z dicūt q̄ totū sit sicut superi⁹:
 z sic vendunt defectuosum pro bono: infir-
 mū p̄ sano. Querit̄ vtrū vēditor: teneatur
 dicere viciū rei vendite. Hnt̄ Tho. ii. ii. q.
 lxxvii. arti. iij. Vēditor q̄ rem viciōsam eu-
 denter exponit ex hoc ipso dat emptori oc-
 casionem damni: si h̄mōi vicia sunt occul-
 ta: z venditor non detegit: erit tūc illa ven-
 ditio iniusta: z tenet ad dāni recōpensatio-
 nē. Iō Tullius in li. de officiis p̄bat hoc per
 sile dicens. Si q̄s aliū in via videret errare:
 quē nō dirigeret si posset: ille peccaret.
 Sic videns ementē in acquirēdis necessa-
 riis quē nō dirigeret peccaret. Sic etiā si
 viciū est manifestū: puta equus monocul⁹
 z vēditor p̄pter hoc subtrahit de p̄cio: nō
 tenet ad manifestandū viciū rei. Et est tri-
 plex defectus rei. Prim⁹ est ex pte speciei
 vt si q̄s venderet aquā p̄ vino: auricalcum
 p̄ auro. De quibus Esa. i. Argētū tuū
 sum est in scoria: vinū tuū mixtū est aqua.
 Ne qui dicitis malū bonū: z bonū malum.
 Esa. v. Scdo est defect⁹ in quātitate: vt q̄s
 quis venderet parū p̄ magno. Tertio i q̄-
 litate: vt si q̄s venderet infirmuz p̄ sano: et
 malum p̄ bono. Audiuī de quodā apoteca-
 rio i italia: q̄ infirmatus vocato notario et
 testibus voluit ordinare testamētum suū: z
 in p̄sentia testum ait ad notariū. Scribe q̄
 oīa bona relinquo vxori z filiis meis. Cor-
 pus do terre z vermib⁹. Aīam vero trado
 diabolo cruciādā perpetue. Stupefacti
 oēs circūstantes dixerunt sibi: q̄ tale testa-
 mentum reclamaret. Hnt̄. Nequaq̄: quod
 scripsi scripsi. Interrogauerūt eū. Cur sic
 aīam traderet diabolo? Hnt̄: q̄ toties de-
 cepi p̄ximū meū vendens aquā pluuiālem
 p̄ aqua distillata: ita q̄ lucratus fui q̄ngen-
 tos ducatos: quā pecuniā restituere nolo.

Preceptum Septimum

E Qui finalit mortu⁹ est et sepult⁹ in cimite-
rio. De mane fuit reiectus de sepulchro tã
q̃ indignus sepeliri in tali loco. Qui iteruz
terre cooptus est. Sequenti die factũ e hie
et in tertia die. Qui tandẽ de cimiterio tra-
ctus: et in loco nõ cõsecrato sepult⁹ est: vbi
vicini tantos demonioꝝ strepit⁹ audierũt
q̃ cõpulli sunt cadauer suum inde portare:
et in quendã lacũ piecerũt: vbi diabol⁹ ad-
huc opat̃ tot horribilia: q̃ nemo ausus est
appropinquare lacui. ¶ Quinti sunt q̃ pec-
cant emẽdo et vendendo. s. qui in necessita-
te pximi vilius emunt q̃ res valet: vicz si
possent emerent p vno floreno qd̃ valeret
decẽ. Et de hoc nõ faciũt sibi p̃sciam: et cũ
p̃mpta pecunia emunt in necessitate proxi-
mi vel carius vendunt q̃ res valet: ppter
dilationẽ solutionis qd̃ est vsura. vt ptz in
ca. In ciuitate. extra de vsuris. De illis di-
cit. Prouerbi. xiiij. Est via que apparet ho-
mini recta: et nouissima eius ducũt ad mor-
tem: et est via per quã multi ad infernũ va-
dunt. De illis dicit Augustin⁹. mimũ quen-
dam dixisse. xiiij. de trinitate. q̃ oēs vultis
vili emere et care vendere. Dubitat: vtruz
emptio et venditio cum dolo valeat? Re-
spondet Sanfre. Hostien. Cum dolo dat
causam contractui: puta dolo te induxi q̃
venderes qd̃ venditurus non eras: non te-
net contractus. vt patet. ff. de dolo. l. i. ele-
ganter. et. xij. q. ij. quisquis episcopus. Se-
cũdo si dolus incidit in contractũ: vt quia
eras venditurus: sed p circũuentionem te
induxi vt minori precio venderes: tenet cõ-
tractus: sed purgandus est dolus. vt patet
ff. de empti. et venditio. l. iuliana. quia fraus
et dolus nemini debet patrocinari. vt patz
in ca. ad nram. extra de emp. et vẽd. et in. c.
cum dilecti. Et ibidem allegat̃ lex q̃ circa
mediũ iusti precij inter ementem et venden-
tem licita sit deceptio. Sed hec lex repu-
gnat legi dei. Sõsatur igit̃ sic. Licet decipere.
i. lex exterior hoc non punit: licet ma-
lum sit: quia non datur virtuosus: sed popu-
lo in quo multi sunt deficientes a virtute.
Unde prohibet tñ exteriora que destru-
unt humanũ victũ: alia non pmittit. Lex
aut̃ diuina nihil impunitũ relinquit: quod
est virtuti contrariũ. Ideo illicitum repu-

tat si e: ibi inequalitas iusticie que non est
punctalis: sed in quadam estimatione con-
sistit: ita q̃ modica additio vel minutio ta-
lem equalitatẽ non videt tollere. Ideo di-
cit sanctus Tho. secunda secũde. q. lxxvij.
q̃ de emptione et venditione possumus lo-
qui dupliciter. Uno modo fm se: et sic sunt
pro communi vtilitate vtriusq̃: dum re al-
terius quis indiget: et cõuerso. Quod au-
tem pro cõmuni bono est introductuz: non
debet esse magis in grauamine vnus q̃
alterius. Ideo debet fieri fm equalitatem
rei inter eos. Igitur si res excedit in valo-
re vel precium: non seruat equalitas. Alio
modo possumus loqui de emptione et ven-
ditione per accidens: inquantũ cedit in vtili-
tatem vnus et decrementũ alterius: pu-
ta cum vnus indiget multum re alterius:
et alius inde leditur si careat. In tali casu
propter damnum quod venditor incurrit:
potest licite plus vendi q̃ valeat. ¶ Sexti
sunt qui peccant et eijciuntur de templo be-
atitudinis eterne: qui cum mendacijs et fal-
sis iuramentis emunt et vendunt. De q̃bus
dicit Raymũ. Quotiens causa decipiendi
periurãt: vel mentiuntur scienter peccant
mortaliter. Ideo completum est in illis il-
lud Apocal. xiiij. de bestia quam vidit Jo-
annes q̃ nemo poterat emere vel vende-
re: nisi haberet nomen bestie et caracterem
eius. Per bestiam diabolus significatur:
cuius imago est falsitas et mendaciũ: quia
mendax est et pater eius. Johan. viij. Sic
faciunt contra apostolum: dicentem. Vos
quimini veritatem vnusquisq̃ cum pximo
suo: qui sumus inuicem membra. Etiam di-
cit dominus in euangelio. Sit sermo ve-
ster est est: non non: quod autem amplius
est a malo est. Sicut ergo dicimus non ore
sic etiam corde. Et sicut affirmamus ore:
sic et corde. Ideo dicit dupliciter: est est: nõ
non. Quot sunt iam mendaces in emen-
do et vendendo. Non sic fecit quidam mo-
nachus laicus: qui debebat vẽdere duos
asinos inueteratos. Qui quidem accepit
ab abbate in mandato: q̃ non mentiret̃ in
venditione. Qui ducens asinos ad forum
interrogatus fuit ab emptoribus: vtrum
asini etiam valerent. Respondet q̃ nihil

Valerent. quia essent antiqui et depilati ex antiquitate: et finaliter reduxit alinos ad abbatem qui vendere non poterat. Interrogauit eum pater quare non vendidisset alinos. Respondit quia dixi veritatem ideo vendere non potui. Utinam tales nunc essent venditores. Dicunt quidam mercatores: si semper veritatem deberemus dicere et non iurare: nunquam esset nobis lucrum: et sic finaliter incurrere possemus perteratent. Quibus respondetur. Si non mentirentur et non piurarent tunc ditaretur: et deus illis multiplicaret bona. Luceus exemplum ponit Celsarius dia. iij. ca. xxxvii. quod duo ciues Colonien. inter cetera peccata sua confessi sunt duo peccatorum genera quod quidem in se sunt valde magna: licet propter usum mercatoribus parua videantur et quasi nulla mendacium. scilicet et piurium. Domine inquit pene nihil possumus emere aut vendere: nisi oporteat nos mentiri et iurare. Quibus cum diceret plebanus. Peccata ista valde sunt graua et a saluatore prohibita dicente. Sit sermo vester: est est: non non. Responderunt. Non possumus hoc preceptum in nostris negociationibus custodire. At sacerdos. Utimini consilio meo et bene erit vobis. Nolite mentiri et iurare. Et sicut mercatum vestrum dare vultis: sic eum laudate. Et promiserunt ei quod tentare vellent vno anno hoc enim petiuit. Impediente eos sathana: qui semper saluti humane aduersatur: pene nihil illo anno vendere potuerunt. Reuersusque anno reuoluto ad suum plebanum dixerunt. Obedientia huius anni fuit nobis multum damnosa. Homines enim nobis defluunt: nec aliquid sine iuramento vendere possumus. Tunc sacerdos. Nolite dubitare: quia tentatio diaboli est: fixum tenete in corde vestro quod nulla aduersitas et nulla vos paupertas a tali proposito auertat: et dominus vobis benedicet: promiseruntque ei domino inspirante: quod custodire vellent eius consilium et diuinum preceptum per omnes dies vite sue: etiam si oporteret eos mendicare. Mirabilia res: statim deus immisissam compescuit tentationem: et ceperunt eos homines plus quam ceteros mercatores frequentare. Factique

sunt in breui diuites: ita ut mirarentur: et reuersi ad suum confessorum gratias agentes: eo quod per eius consilium a tam grauibus peccatis sunt erepti. **S**eptimi sunt qui peccant in emendo et vendendo: qui vendunt illas res que ad nullum iustum usum pertinent seu valent nisi ad peccandum: ut taxilli: ludus scachorum et cartarum: et sic de alijs. Et tam facientes quam vendentes peccant mortaliter: et fiunt participes omnium illorum peccatorum que cum illis faciunt. Quia de de iniu. et dam. da. c. Culpa. Qui occasionem damni dat damnum dedisse videtur. Si autem res ille vendende possunt esse utiles: ut arma in iusto bello: venenum ad medicinalia: vel contra animalia nocua: et si talia vendant non peccant: nisi forte scirent quod emptor vellet illis male uti. Sicut aurifaber faciens anulum alicui mulieri ad alliciendum virum. et e contra. et talis est reus illorum peccatorum. Exemplum ad hoc ponitur. Si quis alteri ostenderet prostibulum nunquid reus esset illorum peccatorum. **D**ecimus sunt mercatores peccantes qui tenebrosa loca eligunt: et hoc faciunt ut res aliter appareat quam sit: sicut pannicide faciunt: et sic decipiunt oculos intuentium. Joannis. iij. Omnis qui male agit odit lucem ut non arguantur opera eius. Qui autem facit veritatem venit ad lucem. Et tales quantum in eis est oculos primi velant cum iudeis. Et si tales nunquam decepissent proximum suum: tamen sola intentio eos damnat: et finaliter eiciuntur de templo eterne beatitudinis. **N**on sunt illi mercatores qui inter se conueniunt ut certo precio vendant. Vel quod vnus solus tales merces vendat. Nam secundum Hostien. pactum illicitum est. Similiter si quis in ciuitate impetrat: ut sibi soli vendere liceat. **N**isi quis huiusmodi officium exerceat: debet secundum leges bonis suis spoliari: et exilio perpetuo damnari. Similiter concedentes et admittentes debent puniri. ut patet. **L.** de monopolis. l. Anica. Dubitatur ergo ad quem spectat de terminare rei valorem? Respondetur quod ad presidentes reipublice qui debent respectum habere ad quatuor circa vendibilia. Primum est ne fiat sophisticatio varia qua

Preceptum Septimum

Eardor habendi circa vendibilia induxit. Secundum est ne res corrupte aut putrefacte et fetide vendantur: unde communitas possit morbum incurere. Tertium est ne multiplex fallacia quam auiditas lucrandi adinuenit fiat circa pondera et mensuras. Quartum est quod debent determinare valorem rerum vendibilium circa festum Michaelis secundum leges: prout omnibus statibus congruit. Qui valor determinatur et mensuratur ex humana indigentia. Unde Aristoteles in Ethico. Indigentia humanum est mensura naturalis commutabilium. Quod probant philosophi sic. Nam valor rei attenditur ex fine et bonitas eius dicente Commentatore. xii. Metaphysice. Quod nihil est bonum nisi propter causas finales: sed finis commutabilium est supplementum indigentie humane. Nam videmus quod illo tempore quo blada deficiunt: tunc magis indigentur: et tunc fiunt cariora. Non debent igitur promittere presidentes pro arbitrio ementium et vendentium precia res crescere: sed debent precium taxare secundum defectum et abundantiam rerum. Decimi sunt mercatores qui peccant: scilicet qui emunt rapinam. de quibus nota supra in sermone de rapina.

De simoniacis peccantibus.

Optimo peccant contra illud preceptum simoniaci. Et est simonia studiosa voluntas emendi vel vendendi aliquid spirituale vel spirituali annexum. Et vocantur simoniaci a Simone mago qui voluit emere gratiam spiritus sancti. Venditores autem vocantur presbiteri a presbitero discipulo helysai: qui vendidit donum sanitatis. iiii. Regum. v. Talis emptio in clericis potest esse peccatum quadrupliciter. Primo ratione temporis: quia fit emptio in sacro tempore. De quo superius dictum est. Secundo ratione loci: quia fit in loco sacro: ut in ecclesia vel cimiterio. Et hoc dominus significare voluit: quando ementes et vendentes de templo eiecit: quia in templo nemo debet emere vel vendere: vel eius cimiterio. Causam subiungit dicens. Domus mea domus orationis vocabitur. Unde Augustinus in regula. In oratorio nemo aliquid agat: nisi ad quod factum est: et unde nomen accepit. Ideo dicitur extra de

emu. eccle. ca. decet domus dei. li. vi. ubi dicitur. Lessent in ecclesiis earumdemque cimiteriis negociationes precipue mundanarum aut fori cuiuscumque tumultus ois ibi secularium iudiciorum strepitus quiescat. Tertio est illicita ratione persone: quia spirituales persone non debent exercere mercaturas: ut sunt clerici religiosi et sacerdotes. utz. lxxxiii. di. ca. negociatorem. Ubi dicit Hieronymus. Negociatore clericum ex inope diuitie: ex ignobili gloriosus: quasi quandam pestem fuge. Ibidem in. c. Fornicari. dicit Augustinus. Fornicari semper non licet: negociari vero aliquando licet. Antequam enim ecclesiasticus quis sit licet negociari: facto supple ecclesiastico iam non licet. Quia dicitur. i. Thimo. ij. Non turpis lucri gratia: quia nemo militans deo implicat se negociis secularibus. Ideo precipitur extra ne cle. vel mo. se imise. nego. c. Secundum instituta predecessorum nostrorum sub interminatione anathematis prohibemus ne monachi vel clerici: causa lucri negocientur. Hec ibi de monachis. dicit Augustinus in sermonibus ad heremitas. Mercantiam inquit in monachis usuram occultam existimamus. Sed est duplex negociatio. scilicet cupiditatis et necessitatis. Cupiditatis est radix omnium malorum. Et illa non licet eis ut dicitur: sed bene necessitatis: quia dicitur extra ne cle. vel mo. se imise. ne. ca. Multa. ubi dicitur. Hec tamen iustum negocium est contradicendum: propter necessitates diuersas: quia legitur sanctos apostolos negociatores fuisse. utz. Actu. ii. in fine. et etiam in sermone precedente. Licet etiam causa pietatis. scilicet propter pauperes sustentandos posset clericus negociari. Quarto est illicitum ratione materie. ut vendere liberum hominem: sicut fratres Ioseph eum vendiderunt. utz. Gen. xxxvii. Et Iudas christum. De quo Exo. xxi. Qui furatus fuerit hominem et venderet eum: conuictus noxe morte moriatur: ita quod ad incurrendam penam mortis utrumque requirit. scilicet furtum et venditio. Idem textus ponit extra de fur. ca. i. et vocat secundum leges plagium. ff. ad. l. flauiam de plagi. l. vi. Sed secundum Canones hec pena non imponitur. utz. extra de rap. c. In archiepiscopatu. et. xxxiii. q. ii. Inter hec. Sic etiam est illicita ex materia sacra: quia rem sacram